

Diş Hekimliği Fakülteleri Web Sitelerinde Bulunan Restoratif Diş Tedavisi ile ilgili Bilgilerin Okunabilirlik Analizi *

Readability Analysis of Information on Restorative Dentistry on the Websites of Dentistry Faculties

Muhammet Fidanⁱ, İlayda Atabekⁱⁱ

ⁱDr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Restoratif Diş Tedavisi. <https://orcid.org/0000-0001-7869-4872>

ⁱⁱAr. Gör., Uşak Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Restoratif Diş Tedavisi. <https://orcid.org/0009-0001-4852-6461>

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı üniversitelerin Diş Hekimliği Fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi web sitelerindeki bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik analizinin karşılaştırılmalı değerlendirilmesidir.

Yöntem: Çalışmada Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin Diş Hekimliği Fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi web siteleri bilgilendirme metinleri incelendi. Kurumlara ait web sitesi değerlendirmesi için vakıf ve devlet diş hekimliği fakültesi olarak iki kategoriye ayrıldı. Dahil edilen 64 internet sitesinde yer alan hasta bilgilendirme metinleri Ateşman Okunabilirlik İndeksi'ne göre değerlendirildi. Verilerin değerlendirilmesinde Mann-Whitney U testi ve Spearman Korelasyon testi kullanıldı ($p < 0,05$).

Bulgular: Ateşman Okunabilirlik İndeks puanı ortanca değeri 50,75 bulundu. Web sitelerinin %3,1'i çok kolay, %14,1'i kolay ve %37,5'i orta zorlukta, %34,4'ü zor ve %10,9'u çok zor seviyede olduğu bulundu. Vakıf diş hekimliği fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi bilgilendirme medyan değerleri (bütün parametreler için) ve devlet diş hekimliği fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi bilgilendirme ortanca değerleri (bütün parametreler için) arasında anlamlılık bulunmadı ($p > 0,05$). Ateşman okunabilirlik indeks puanı ve cümle sayısı arasında pozitif korelasyon ($r=0,547$; $p < 0,001$), Ateşman okunabilirlik indeks puanı ve paragraf sayısı arasında pozitif korelasyon ($r=0,583$; $p < 0,001$), Ateşman okunabilirlik indeks puanı ve ortalama sözcük uzunluğu arasında negatif korelasyon ($r=-0,701$; $p < 0,001$) bulundu.

Sonuç: Üniversitelere ait Restoratif Diş Tedavisi ile ilgili metinlerin okunabilirliği genel olarak orta zorluktadır. Restoratif Diş Tedavisi ile ilgili bilgilendirmelerde hastaya aktarılan bilgilerin okunabilirliğini artırmak amacıyla okunabilirlik programlarından faydalanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Diş hekimliği, İnternet, Okunabilirlik, Sağlık

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to evaluate the comparative readability analysis of the informative texts on the websites of the Faculties of Dentistry of Restorative Dentistry of the universities.

Method: In this study, the informative texts of the websites of Restorative Dentistry of public and private dentistry faculties in Turkey were analysed. The websites of the institutions were analysed in 2 categories as private or public dentistry faculties. Patient information texts on 64 included websites were evaluated according to Ateşman Readability Index. Mann-Whitney U test and Spearman Correlation test were used to evaluate the data ($p < 0.05$).

Results: The median value of the Ateşman Readability Index score was 50.75. It was found that 3.1% of the websites were very easy, 14.1% were easy, 37.5% were of medium difficulty, 34.4% were difficult and 10.9% were very difficult. There was no significance between the median values of information about Restorative Dentistry in private dentistry faculties (for all parameters) and the median values of information about Restorative Dentistry in private dentistry faculties (for all parameters). There was a positive correlation between Ateşman readability index score and number of sentences ($r=0.547$; $p < 0.001$), a positive correlation between Ateşman readability index score and number of paragraphs ($r=0.583$; $p < 0.001$), and a negative correlation between Ateşman readability index score and average word length ($r=-0.701$; $p < 0.001$).

Conclusion: The readability of university texts on Restorative Dentistry is generally of medium difficulty. Readability programmes can be used to increase the readability of the information conveyed to the patient in information about Restorative Dentistry.

Keywords: Dentistry, Internet, Readability, Health

* Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2024;14(2):377-384

DOI: 10.31020/mutfd.1448829

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 07 Mart 2024; Kabul Tarihi - Accepted: 03 Nisan 2024

İletişim - Correspondence Author: Muhammet Fidan <muhammet.fidan@usak.edu.tr>

Giriş

Restoratif Diş Tedavisi, dişlerin estetik ve çiğneme fonksiyonlarını geri kazandırmada rol oynayan diş hekimliğinin alt dalıdır.¹ Bununla birlikte diş sert dokularında meydana gelen şekil ve renk bozukluklarının tedavisi için ileri restoratif tedaviler de yapılmaktadır. Son yıllarda estetik diş hekimliğinin öneminin artması, materyallerin içeriğindeki gelişmeler, bilimsel ve teknolojik ilerlemeler Restoratif Diş Tedavisi alanını popüler hale getirmiştir.² Günümüzde restoratif materyallerdeki gelişmelerle birlikte sağlam diş dokularının korunması amacıyla daha konservatif yaklaşımlar uygulanmaktadır. Böylelikle tedavi başarı oranı artar ve daha uzun ömürlü restorasyonlar elde edilir.³ Son yıllarda bireylerin estetik beklentilerinin artmasıyla estetik restoratif materyallerin önemi artmıştır.⁴

Günümüzde hayatın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelen internet sayesinde bireyler tüm bilgilere en hızlı şekilde ulaşabilmekte ve bireyler internet üzerinden kaynaklardan yararlanabilmektedir.⁵ İnternet kullanımının yaygınlaşması sağlık alanında internet kullanıcılarının bilgiye ulaşımını kolaylaştırmıştır.⁶ Sağlıkla ilgili bilgi almak isteyen kişiler için internet kullanımı her geçen gün artmakta, dolayısıyla internet ilk kaynak haline gelmektedir. Bu kaynağın sağlık bilgilerinin yaygın hastalara aktarılmasındaki avantajı ön plana çıkmıştır.⁷ Bir çalışma, diş tedavisi için başvuran hastaların üçte birinden fazlasının ağız durumlarını çevrimiçi araştırdığını ortaya çıkarmıştır.⁸ Önemli bir şekilde, hastalar internette araştırılan sağlık bilgilerinin tedavi kararlarını etkilediğini, onları doktora yeni sorular sormaya veya ikinci bir görüş almaya yönlendirdiğini, kronik bir durumla başa çıkma yöntemlerini değiştirdiğini bildirmiştir.⁹

Okunabilirlik, yazılı bir metnin okuyucu tarafından anlaşılabilir ve okunabilir kolaylığını ifade eden bir terimdir. Aynı metnin anlaşılmasında bir birey kolaylıkla anlayabilirken bir diğeri eğitim seviyesinden dolayı anlamakta zorlanabilmektedir. Bir metnin okunabilirlik düzeyinin objektif verilerle değerlendirilebilmesi önemlidir.¹⁰ Bu amaçla literatürde çeşitli okunabilirlik analizleri sunulmuş olup, Türkçe'nin dil bilgisi ve kelime yapısına uygun olduğu belirtilen Ateşman'ın tanımladığı okunabilirlik analizi Türkçe metinlerde yaygın olarak kullanılmaktadır.^{6,7,11} Bilgilendirme metinlerinin sıradan vatandaşların erişebileceği yeterli ve anlaşılabilir bilgiler içermesi önemlidir. Kısacası, okuyucular tarafından kolayca takip edilebilecek ve anlaşılabilir bir dil kullanılarak yazılmalıdır.¹² Okunabilirlik analizinde çeşitli formüller, ölçümler ve indekslerden faydalanılmaktadır. Ateşman okunabilirlik indeksinde ortalama sözcük ve cümle uzunlukları temel alınmaktadır.¹¹

Sağlık kurumları, toplumun ihtiyaçlarını karşılarken kurumsal tanıtım yapmayı planlamaktadır. Bu amaçla internetin evrensel olma özelliğinden faydalanarak kendi web sitelerini oluşturmaktadır.¹³ Web siteleri aracılığıyla, hasta-hekim iletişimi kolaylaşmakta, randevu oluşturulması daha hızlı ve pratik hale gelmekte, ayrıca hastaların hizmet aldığı kurum hakkında daha detaylı bilgi sahibi olmaları sağlanmaktadır. Bu sayede sağlık kurumları, dijital platformlar aracılığıyla daha etkin bir şekilde topluma hizmet sunabilmektedir.¹⁴ Restoratif Diş Tedavisi ile ilgili yapılan tedaviler hem restorasyon hem de estetik diş tedavilerini kapsamaktadır.⁴ Üniversite web sitelerinde yer alan bu alandaki yazılı bilgilendirme metinlerinin kolay anlaşılabilir ya da okunabilir olması oldukça önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada, üniversitelerin Diş Hekimliği Fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi web sitelerindeki bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik analizinin karşılaştırılmalı değerlendirilmesi amaçlandı. Çalışmanın sıfır hipotezi devlet ve vakıf üniversiteleri web sitelerinde bulunan Restoratif Diş Tedavisi ile ilgili bilgilerin okunabilirlik analizleri arasında fark olmadığı (1) ve okunabilirlik indeksine ait parametreler arasında korelasyon olmadığı (2) yönündedir.

Gereç ve Yöntemler

Bu çalışma kamuya açık bilgilerin kullanılması nedeniyle etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Bu kesitsel tanımlayıcı araştırma, 6-7 Şubat 2024 tarihleri arasında üniversite dış hekimliği fakültelerinin web siteleri incelenerek gerçekleştirilmiştir. Üniversite dış hekimliği fakültelerine ait web sitelerine Google arama motoru üzerinden ulaşıldı. Çalışma için gerekli kriter özel ya da devlet üniversitelerine ait dış hekimliği fakültesi Restoratif Diş Tedavisi Anabilim Dalı web sitesine sahip olmasıdır. Çalışmaya ait üniversite isimlerine Yüksek Öğretim Kurumu'na (YÖK) ait internet sitesinden ulaşıldı.¹⁵ Bu kapsamda toplam 95 kuruma ait web sitesi erişimine Google arama motoru aracılığı ile sağlandı. Toplamda 64 kurumun Dış Hekimliği Fakültesi Restoratif Diş Tedavisi Anabilim Dalı'nda bilgilendirme metinlerinin web sitesinde verilmesi nedeniyle çalışmaya dahil edildi. Kurumlara ait web sitesi değerlendirmesi için özel (vakıf) veya devlet dış hekimliği fakültesi olarak iki kategoride incelendi. Okunabilirlik düzeylerinin tespit edilmesinde metinlere ait içerikler Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak hesaplandı.¹¹ Okunabilirlik düzeyini belirlemek için, metin içerikleri Ateşman okunabilirlik formülünün kullanıldığı ücretsiz çevrim içi okunabilirlik hesaplama motoruna aktarıldı.¹⁶ Ateşman okunabilirlik formülü metindeki kelime cümle uzunluklarını temel alır. Okunabilirlik Puanı= $198,825 - 40,175x$ (sözcük uzunluğu ort; hece olarak)- $2.610x$ (cümle uzunluğu ort; sözcük olarak). Bu formüle göre puan 100'e yaklaştıkça metin daha kolay okunabilir hale gelmektedir.¹⁶ Ateşman'ın formülü 0-100 arasında değişen bir ölçekte bir puan verir; 90-100: çok kolay, 70-89: kolay, 50-69: orta, 30-49: zor ve 1-29: çok zor.¹¹ Bu formül geliştirilirken baz alınan bir sınıflama olan Flesch'in Okuma Kolaylığı sınıflaması ise bir metnin anlaşılabilir eğitim düzeyini gösterir. Flesch'in Okuma Kolaylığı sınıflamasına ait kategoriler¹⁷ ise okunabilirlik indeksinin 90-100 değerleri 4. sınıf ve altı öğrenciler; 80-89 değerleri 5. veya 6. sınıf öğrenciler; 70-79 değerleri 7. veya 8. sınıf öğrenciler; 60-69 değerleri 9. veya 10. sınıf öğrenciler; 50-59 değerleri 11. veya 12. sınıf öğrenciler; 40-49 değerleri 13. veya 15. sınıf (ön lisans) öğrenciler; 30-39 değerleri lisans mezunları; 29 ve altı değerler lisansüstü mezunları tarafından kolayca anlaşılabilir olduğunu gösterir.^{6,18}

İstatistiksel Analiz

Elde edilen verilerin analizinde SPSS 25 (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) istatistik paket programı kullanıldı. Kolmogorov-Smirnov testi ile verilerin normal dağılımı incelendi. Çalışmada incelenen veriler normal dağılım göstermemektedir. Verilere ait betimleyici istatistikler ortalama, standart sapma, ortanca, minimum ve maksimum değerler olarak belirtildi. Devlet ve vakıf üniversitelerine ait verilerin karşılaştırılması Mann-Whitney u testi ile yapıldı. Ayrıca incelenen parametreler arasındaki korelasyonlar Sperman rho korelasyon testi ile belirlendi.

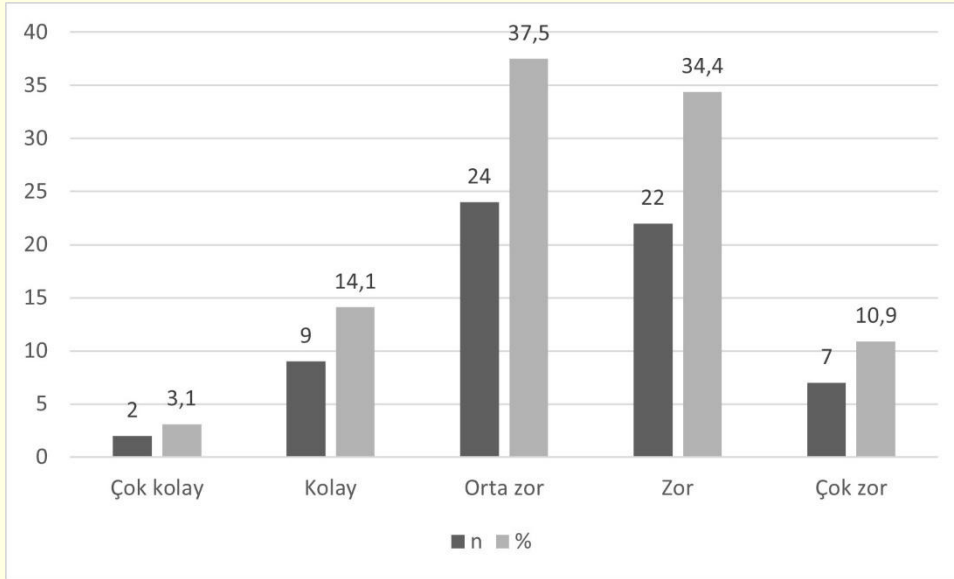
Bulgular

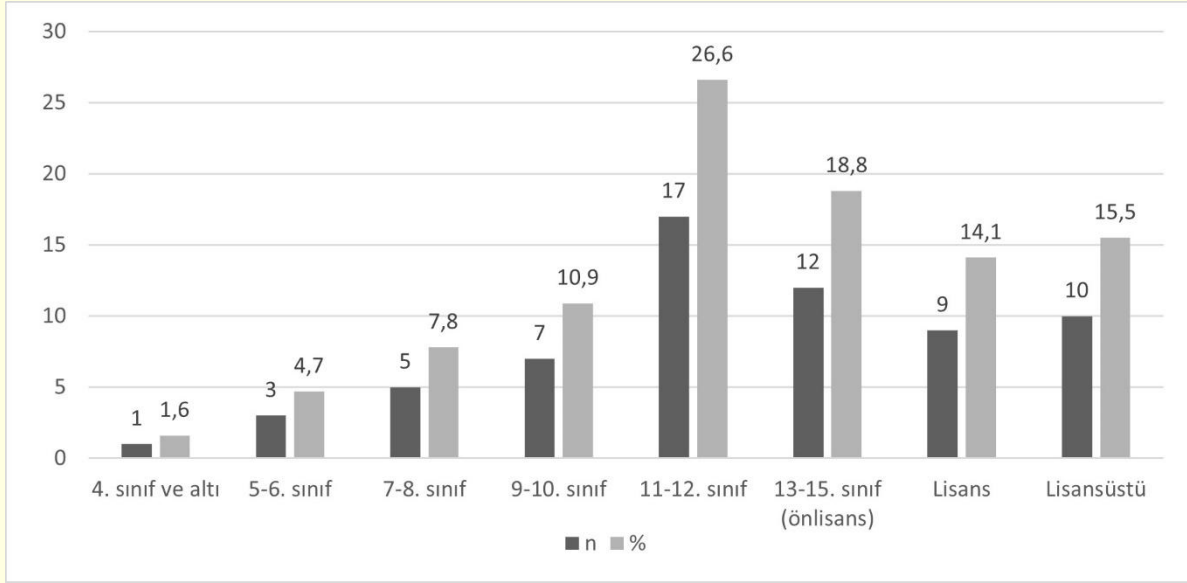
Dahil edilen veriler incelendiğinde Dış Hekimliği Fakültesi Restoratif Diş Tedavisi Anabilim Dalı web sitelerine ait 47 devlet üniversitesi ve 17 vakıf üniversitesi olduğu bulundu. İncelenen metinlere ait betimleyici istatistikler ve karşılaştırmaları **Tablo 1**'de sunuldu. Tablo 1'de sunulan zor sözcük sayısı, temel 3000 sözcük listesinde yer almayan¹⁹ ve formül üzerinden otomatik hesaplanan veriyi gösterir.¹⁶ Verilere ait ortalama Ateşman okunabilirlik indeksi $50,00 \pm 18,25$ 'tir (ortanca: 50,75). Elde edilen bulgular incelendiğinde; web sitelerinin %3,1'i çok kolay, %14,1'i kolay ve %37,5'i orta zorlukta, %34,4'ü zor ve %10,9'u çok zor seviyede yer almaktadır (**Şekil 1**). Flesch'in okuma kolaylığı sınıflamasına¹⁷ göre Restoratif Diş Tedavisi Anabilim Dalı web siteleri bilgilendirme metinlerinin: %1,6'si 4. sınıf ve altı, %4,7'si 5 ve 6. sınıf, %7,8'i 7 ve 8. sınıf, %10,9'u 9 ve 10. sınıf, %25,6'ı 11 ve 12. sınıf, %18,8'i 13 ve 15. sınıf (ön lisans) ve %14,1'i lisans mezunu %15,5'i lisansüstü mezunu düzeyinde okuma kolaylığına sahiptir (**Şekil 2**). Vakıf dış hekimliği fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi bilgilendirme medyan değerleri ile (bütün parametreler için) devlet dış hekimliği fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi bilgilendirme medyan değerleri (bütün parametreler için) arasında anlamlı bir fark bulunmadı ($p > 0,05$).

Tablo 1. İncelenen bilgilendirme metinlerine ait betimleyici istatistikler ve karşılaştırmaları

Üniversite		Sözcük sayısı	Karakter sayısı	Zor sözcük sayısı	Benzersiz sözcük sayısı	Kısa sözcük sayısı (<5) sayısı	Boşluksuz karakter sayısı	Cümle sayısı	Paragraf sayısı	Ortalama sözcük uzunluğu	Ortalama cümle uzunluğu	Ateşman indeksi	Öğretim elamanı sayısı
Devlet	N	47	47	47	47	47	47	47	47	47	47	47	47
	Ortanca	154	1275	153	120	30	1123	14	7	2,93	11	50,3	3
	Minimum	14	115	14	13	3	96	2	2	2,44	1,8	10,7	0
	Maksimum	1690	13837	1669	644	217	12137	160	75	3,37	47	90,4	35
	Ortalama	241,744	1986,766	238,425	153	40,872	1733,872	25,659	13,553	2,919	12,438	51,187	4,042
	SS	302,440	2495,717	298,813	134,927	39,575	2189,863	32,131	17,094	0,196	7,265	18,956	5,183
Vakıf	N	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
	Ortanca	177	1401	173	142	31	1223	14	6	2,89	11,8	52,1	3
	Minimum	21	175	21	20	3	154	2	1	2,68	5,4	6,5	1
	Maksimum	2354	18865	2329	1329	418	16500	195	67	3,21	39,7	77,1	8
	Ortalama	440	3524,470	434,588	275,352	78,058	3081,294	37,588	17,470	2,906	15,064	46,717	3
	SS	596,726	4747,806	590,402	329,069	106,158	4149,439	51,819	23,046	0,141	8,516	16,212	1,870
	p	0,291*	0,277*	0,257*	0,366*	0,366*	0,27*	0,755*	0,885*	0,805*	0,239*	0,391*	0,6*
Toplam	N	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64
	Ortanca	154	1298,5	153,5	120	30,5	1139	14	6	2,93	11,3	50,75	3
	Minimum	14	115	14	13	3	96	2	1	2,44	1,8	6,5	0
	Maksimum	2354	18865	2329	1329	418	16500	195	75	3,37	47	90,4	35
	Ortalama	294,406	2395,218	290,531	185,5	50,75	2091,781	28,828	14,593	2,915	13,135	50	3,765
	SS	406,214	3277,392	401,681	209,190	65,420	2869,501	38,262	18,742	0,182	7,637	18,250	4,552

*: Mann-Whitney U testi SS: Standart sapma

Şekil 1. Ateşman okunabilirlik indeksi aralığına göre okunabilirlik sınıflandırması

Şekil 2. Flesch okuma kolaylığına göre bilgilendirme metninin sınıflandırılması

Bu çalışmada incelenen parametreler arasındaki spearman sıra korelasyon katsayıları **Tablo 2**'te sunuldu. Ateşman okunabilirlik indeks puanı ve cümle sayısı arasında pozitif korelasyon ($r=0,547$; $p < 0,001$), Ateşman okunabilirlik indeks puanı ve paragraf sayısı arasında pozitif korelasyon ($r=0,583$; $p < 0,001$), Ateşman okunabilirlik indeks puanı ve ortalama sözcük uzunluğu arasında negatif korelasyon ($r=-0,701$; $p < 0,001$), Ateşman okunabilirlik indeks puanı ve ortalama cümle uzunluğu arasında negatif korelasyon ($r=-0,914$; $p < 0,001$) bulundu. Bölümdeki toplam öğretim elemanı (Profesör, Doçent, Dr. Öğr. Üyesi ve Öğretim Görevlisi) ve cümle sayısı arasında pozitif korelasyon ($r=0,247$; $p = 0,049$), bölümdeki toplam öğretim elemanı ve paragraf sayısı arasında pozitif korelasyon ($r=0,261$; $p < 0,038$), bölümdeki toplam öğretim elemanı ve ortalama cümle uzunluğu arasında negatif korelasyon ($r=-0,310$; $p < 0,013$) bulundu.

Tablo 2. İncelenen parametreler arasındaki korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1-Sözcük sayısı	r 1											
	p											
2-Karakter sayısı	r .966**	1										
	p < .001											
3-Zor sözcük sayısı	r .999**	.995**	1									
	p < .001	< .001										
4-Benzersiz sözcük sayısı	r .992**	.993**	.992**	1								
	p < .001	< .001	< .001									
5-Kısa sözcük sayısı	r .980**	.969**	.980**	.962**	1							
	p < .001	< .001	< .001	< .001								
6-Boşluksuz karakter sayısı	r .995**	.999**	.994**	.993**	.967**	1						
	p < .001	< .001	< .001	< .001	< .001							
7-Cümle sayısı	r .872**	.856**	.874**	.861**	.862**	.851**	1					
	p < .001	< .001	< .001	< .001	< .001	< .001						
8-Paragraf sayısı	r .764**	.747**	.767**	.743**	.768**	.740**	.917**	1				
	p < .001	< .001	< .001	< .001	< .001	< .001	< .001					
9-Ortalama sözcük uzunluğu	r -.199	-.150	-.200	-.166	-.302*	-.135	-.407**	-.370**	1			
	p 0.115	0.238	0.112	0.190	0.015	0.288	0.001	0.003				

10-Ortalama cümle uzunluğu	r	-.129	-.103	-.135	-.116	-.136	-.095	-.54**	-.572**	.491**	1		
	p	0.308	0.416	0.289	0.363	0.283	0.457	<.001	<.001	<.001			
11-Ateşman indeksi	r	.177	.144	.182	.156	.228	.135	.547**	.583**	-.701**	-.914**	1	
	p	0.162	0.256	0.149	0.219	0.071	0.288	<.001	<.001	<.001	<.001		
12-Öğretim elemanı sayısı	r	.131	.131	.131	.11	.087	.132	.247*	.261*	-.096	-.31**	.234	1
	p	0.3	0.303	0.301	0.385	0.494	0.298	0.049	0.038	0.45	0.013	0.063	

Korelasyon anlamlılık düzeyi: **:0,01 *:0,05

Tartışma

Restoratif Diş Tedavisi bölümü hastaların hem estetik hem fonksiyonel olarak rehabilitasyonunu kazandırmayı amaçlamaktadır. Farklı tedavi planlamaları içermesi, hastaların tedaviler hakkında soru ve beklentilerinin olması bireylerin araştırma yapmak istemelerinde doğal bir durum olarak görülebilir. Bu çalışmada, Türkiye’de üniversitelerin Diş Hekimliği Fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi bölümüne ait web sitelerindeki bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik analizi değerlendirildi. Devlet ve vakıf üniversiteleri web sitelerinde bulunan Restoratif Diş Tedavisi bölümü ile ilgili bilgilerin okunabilirlik analizleri arasında fark olmadığı yönündeki hipotez kabul edildi. Okunabilirlik indeksine ait parametreler arasında korelasyon olmadığı yönündeki hipotez ise reddedildi. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin genel olarak "11-12. sınıf düzeyi" ve "orta zorlukta" olduğu tespit edildi. Bu zorluk seviyeleri, eğitim seviyesi lisenin altında olan ve toplumda ilköğretim ve ortaokul seviyesindeki kişilerin ilgili metinleri kullanma oranlarını kısıtladığını düşündürmektedir. Hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirliğinin değerlendirilmesi bu nedenle önem arz etmektedir.

Bireylerin internet üzerinden ulaştıkları bilgiler sesli veya video şeklinde olabilir ancak genellikle metin şeklindedir.⁷ İnternet kullanıcılarının sağlık ile ilgili bilgileri edinmede web sitelerini kullandığı bilinmektedir. Bireylerin sağlıkla ilgili araştırma yapması kişinin sağlığı üzerinde olumlu etkilere sahiptir.²⁰ Bireyler belli bir kuruma başvuru yapmadan önce çevrim içi araştırma yapmaktadırlar. Türkiye’de internet kullanım oranı, 16-74 yaş grubundaki bireylerde 2022 yılında %85,0 iken 2023 yılında %87,1 olmuştur.²¹ Bu sebeple özellikle temel bilgi ve bulguların internet ortamında ulaşılabilir ve anlaşılabilir olması kullanıcılar açısından önemlidir.²² Özellikle web sitelerinin güncelliğini koruması kurumun imajı bakımından da önemlidir. Bununla birlikte, çalışmamızda bazı web siteleri incelendiğinde Restoratif Diş Tedavisi bölümü ile ilgili tedavi süreçleri hakkındaki bilgilerin yer almadığı görülmektedir.

Sağlık ile ilgili konuda yapılan bir çalışmada hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik düzeyi ve kalite yönünden artırılması gerektiği vurgulanmıştır.²³ Yapılan sağlıkla ilgili çalışmalar incelendiğinde birçok araştırılan kavramda okunabilirlik çalışmalarında anlaşılabilirlik düzeyi benzerdir ve anlaşılabilir dille yazılmış kolay okunabilirlik düzeyinin olmaması dikkat çekmektedir.^{24,25,26} Bu çalışmada incelenen metinlerin %37,5’inin Ateşman okunabilirlik analizine göre orta zorlukta olduğu tespit edildi. Ek olarak, %34,4’ünün Ateşman okunabilirlik analizine göre zor düzeyde olduğu tespit edildi. Formların Flesch’in okuma kolaylığı sınıflamasına göre ise %26,6’sı, 11-12. sınıf seviyesinde anlaşılabilir olduğu tespit edildi. Bu oranı %18,8 ile 13-15. sınıf eğitim (önlisans) düzeyi takip etmektedir. Çalışmanın bulgularına göre Türkiye’de üniversitelerin Diş Hekimliği Fakülteleri Restoratif Diş Tedavisi bölümüne ait web sitelerindeki bilgilendirme metinlerinin genel olarak 11-12. sınıf düzeyi ve orta zorlukta olduğu söylenebilir. Metinlerin bireylerin genelini kapsamaları için kolay okunabilirlik seviyesinde olması önerilmektedir.²⁷ Hastalara yönelik sağlıkla ilgili bilgilerin 6. sınıf veya 8.sınıf düzeyinden yüksek olmaması tavsiye edilmektedir.^{10,20} Ayrıca bir çalışmada, Türkiye’de ortalama eğitim düzeyinin 6,51 seviyesinde olduğu belirtilmiştir.²⁸ Bu nedenle bilgilendirme metinlerinin önceki çalışmada¹⁰ da belirtildiği gibi en az 6. sınıf eğitim seviyesinde olması gerektiği

düşünülmektedir. Restoratif Diş Tedavisi bölümü ile ilgili bilgilendirmelerde bilimsel dil kullanılsa da daha anlaşılır okunabilirliğe sahip olan terimler tercih edilebilir. Ortalama eğitim düzeyi dikkate alınmadan hazırlanan metinler, okunabilirlik düzeyini olumsuz etkilemektedir.

Okunabilirlik bir metnin okuyan birey tarafından kolaylıkla takip edilebilmesidir. İlk olarak İngilizce metinlerde çalışmaları yapılmıştır ve okunabilirliğinin cümle uzunluğuyla ilişkili olduğu belirtilmiştir.¹⁰ Ateşman'a göre ortalama cümle uzunluğu 9-10 kelimedir.¹¹ Bu çalışmada bilgilendirme metninin ortalama cümle uzunlukları belirtilen ortalama değerden daha yüksektir. Bu durum metinlerin okunabilirlik bakımından anlaşılabilirliğinin zor olduğunu göstermektedir. Çalışmamızda Ateşman okunabilirlik indeks puanı ile cümle sayısı veya paragraf sayısı arasında pozitif korelasyon bulundu. Ek olarak, Ateşman okunabilirlik indeks puanı ile ortalama sözcük uzunluğu veya ortalama cümle uzunluğu arasında negatif korelasyon bulundu. Bu bir metinde okunabilirliği etkilemektedir. Metinlerin okunabilirlik düzeyinin orta zor seviyede olmasının nedeninin daha çok karakter, sözcük, kısa sözcük, zor sözcük, cümle ve paragraf sayılarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.⁶ Bu çalışmada bölümdeki toplam öğretim elemanı sayısı (Profesör, Doçent, Doktor Öğretim Üyesi ve Öğretim Görevlisi) ile cümle sayısı veya paragraf sayısı arasında pozitif korelasyon bulundu. Ek olarak, bölümdeki toplam öğretim elemanı sayısı ve ortalama cümle uzunluğu arasında negatif korelasyon bulundu. Bu durum, daha fazla öğretim elemanının katkısıyla, daha geniş kapsamlı ve detaylı yazılı metinlerin üretildiğini veya sunulduğunu düşündürülebilir. Ayrıca daha fazla öğretim elemanı olduğunda, ortalama cümle uzunluğunun kısalmamasının beklenebileceğini gösterir. Ek olarak, birden fazla kişinin katkısıyla yazılan metinlerin daha kolay anlaşılır ve kısa cümlelerden oluştuğunu gösterebilir. Sonuç olarak, bu bulgular bir yandan bölümdeki öğretim elemanı sayısının artışının daha geniş kapsamlı metinlerin üretilmesine katkıda bulunabileceğini gösterirken, diğer yandan ise bu artışın metinlerin daha basit ve anlaşılır olmasına da etkisi olabileceğini göstermektedir. Kelime sayısı az olan cümlelerin anlaşılması kolay, kelime sayısı fazla olan cümlelerin anlaşılması ise zordur. Bir metnin kısa cümlelerden ve daha da önemlisi kısa kelimelerden oluşması gerektiği vurgulanmaktadır. Türkçede basit ve kısa hecelerin anlaşılması daha kolaydır.²⁹ Bu çalışmada kullanılan bilgilendirme metnindeki uzun cümleler okunabilirlik puanının düşmesine neden olmuş olabilir.

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. İncelenen metinlerin yazı boyutu, yazı tipi ve metin rengi gibi faktörler değerlendirmeye dahil edilmedi. Ayrıca araştırma belirli bir zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmiştir. İnternet ortamının sürekli gelişmesi nedeniyle mevcut web sitelerinde güncellemeler yapılmış olabilir. Ayrıca gelecekte yapılacak çalışmalarda alanda farklı konulara ait okunabilirlik düzeylerinin değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Üniversitelere ait Restoratif Diş Tedavisi bölümü ile ilgili metinlerin okunabilirliğinin genel olarak orta zorlukta olduğu söylenebilir. Özellikle farklı eğitim seviyelerindeki bireylerin anlayabileceği gibi metnin okunabilir olmasına dikkat edilmelidir. Restoratif Diş Tedavisi bölümü ile ilgili bilgilendirmelerde hastaya aktarılan bilgilerin okunabilirliğini artırmak amacıyla karmaşık bilimsel terimlerden kaçınarak kısa ve öz anlatım kullanmaları önerilebilir. Ek olarak, bilgilendirme metninin yayınlanmadan önce çeşitli okunabilirlik programlarından faydalanılarak daha kolay anlaşılması sağlanabilir. İnsanların çoğunluğu tarafından okunabilen hasta bilgilendirme web sitelerinin oluşturulması gereklidir.

Bilgi

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Muhammet Fidan: Fikir, tasarım, denetleme, veri toplama, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme.

İlayda Atabek: Tasarım, veri toplama, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme.

Kaynaklar

1. Acartürk M. Diş hekimliği öğrencilerinin Restoratif Diş Tedavisi prelinik uygulama dersine bakış açıları ve stres seviyelerinin değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Derg* 2023;13(2):219–24.
2. Akgül N, ve ark. Pamukkale Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin Restoratif Diş Tedavisi lisans eğitimi ve uzmanlığına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Selcuk Dent J* 2023;10(3):547–53.
3. Yalçın Çakır F, Türkün LŞ, Gürkan S. Minimal girişimsel yaklaşımlarda kullanılan estetik restoratif materyaller. *Dent Klin Derg* 2013;3.
4. Elmacı İ, Tunçdemir MT. Restoratif Diş Hekimliğinde cam iyonomer simanlar ve yeni gelişmeler. *NEU Dent J*. 2020;2(2):69–75.
5. Güngörmüş Z, Güngörmüş M, Yıldız E. Quality and readability assessment of websites related to dental implantation. *Int J Caring Sci* 2021;14(1):715–22.
6. Akbulut AS. İnternet ortamındaki şeffaf plak tedavisi ile ilgili bilgilerin okunabilirlik analizi. *NEU Dent J* 2022; 4(1):7–11.
7. Özmen EE. Readability and contents evaluation o patient informing texts on orthognathic surgery in Turkish websites: Methodological study. *Türkiye Klin Diş Hekim Bilim Derg* 2023;29(1):1–6.
8. Ní Ríordáin R, McCreary C. Dental patients' use of the internet. *Br Dent J* 2009; 207(12):583–6.
9. AlGhamdi HM, Musa NA. Internet use by the public to search for health-related information. *Int J Med Inform* 2012;81(6):363-73.
10. Güleç M. Diş hekimliği fakülteleri resmî sitelerinde bulunan radyoloji onam formlarının okunabilirlik analizi: Nitel araştırma. *Türkiye Klin Diş Hekim Bilim Derg* 2024;30(1):8-13.
11. Ateşman E. Measuring readability in Turkish. *AU Tömer Lang. J* 1997;58(2):71–4.
12. Kaya DI. Readability and content assessment of patient information texts on oral cancers found on Turkish websites. *Int Dent Res* 2021;11(1):91–5.
13. Öztürk T. Üniversitelere ait internet web sitelerinin ortodonti hastaları için sağladığı bilgi kalitesinin değerlendirilmesi. *Selcuk Dent. J* 2021;8(1):106–12.
14. Uğurluoğlu Ö. İstanbul'daki hastanelerin web sitesi özellikleri üzerine bir inceleme. *Hacetepe Sağlık İdaresi Derg* 2008;12(1):87–104.
15. YÖK Atlas [İnternet]. [Erişim Tarihi: 29 Mart 2024] Erişim linki: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10049>
16. Türkçe okunabilirlik indeksi [İnternet]. [Erişim Tarihi: 29 Mart 2024] Erişim linki: <http://okunabilirlikindeksi.com/>.
17. Flesch R. A new readability yardstick. *J Appl Psychol* 1948;32(3):221–33.
18. Taşdemir İ. İnternet ortamındaki dişeti hastalığı ile ilgili bilgilerin okunabilirlik analizi. *Selcuk Dent J* 2023;10(1):89–93.
19. 3000 Temel Türkçe Sözcük Listesi [İnternet]. [Erişim Tarihi: 29 Mart 2024] Erişim linki: <http://okunabilirlikindeksi.com/list-of-3000-basic-turkish-words.html>.
20. Jayaratne Y, Anderson NK, Zwahlen RA. Readability of websites containing information on dental implants. *Clin Oral Implants Res* 2014;25(12):1319–24.
21. TÜİK [İnternet]. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2023. [Erişim Tarihi: 01 Mart 2024] Erişim linki: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)
22. Beck F, ve ark. Use of the internet as a health information resource among french young adults: Results from a nationally representative survey. *J Med Internet Res* 2014;16(5).
23. Murtaza F, ve ark. Quality and readability of online health information on menopausal hormone therapy in Canada: what are our patients reading? *Menopause* 2021;29(1):54–62.
24. Öztaş B, Özmen EE. Türkçe web sitelerindeki gömülü yirmi yaş çekimi sonrası sinir hasarı ile ilgili hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik ve içerik değerlendirmesi: Metodolojik çalışma. *Türkiye Klin Diş Hekim Bilim Derg* (baskıda). DOI: 10.5336/dentalsci.2023-99942
25. Şahin TN, Özmen EE. Evaluation of readability and content of patient information texts on Turkish websites about pediatric dentistry under sedation. *Eur Ann Dent Sci* 2023;50(1):47–51.
26. Sezin RK, Biçen ŞN. Ses Kısıklığı ile ilgili çevrim içi hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik ve kalite düzeyleri. *J Ear Nose Throat Head Neck Surg* 2023;31(3):170–8.
27. El-Ak'hali MS, ve ark. Quality and readability of web-based Arabic health information on periodontal disease. *BMC Med Inform Decis Mak* 2021;21(1):41.
28. Yeşilyurt ME, ve ark. Türkiye'de illere göre ortalama ve beklenen okullaşma yılı. *Pamukkale J Eurasian Socioecon Stud* 2016;3(1):1–7.
29. Tan MN, ve ark. To understand or not to understand: This is the problem. *Turkish J Gastroenterol* 2018;29(6):642-9.